

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Broj: 58 0 P 235267 24 Rev
Sarajevo, 21.01.2025. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sudija Svjetlane Milišić-Veličkovski kao predsjednice vijeća, Emine Hulusija i Josipa Vukovića, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja Javna ustanova Kantonalna bolnica "Safet Mujić" sa sjedištem na adresi Ulica Maršala Tita broj 294, Mostar, zastupana po punomoćniku Zajednička advokatska kancelarija Kebo&Guzin iz Mostara, protiv tužene S.D., kći H. iz M., Ulica S.R. broj ..., zastupana po punomoćniku Advokatsko društvo "Glavović" d.o.o. Mostar, radi isplate duga po tužbi, vrijednost spora 103.642,57 KM, te radi utvrđenja ništavosti po protivtužbi, vrijednost spora 106.635,24 KM, odlučujući o reviziji tužitelja protiv presude Kantonalnog suda u Mostaru broj 58 0 P 235267 23 Gž od 06.06.2024. godine, u sjednici vijeća održanoj 21.01.2025. godine, donio je sljedeću:

P R E S U D U

Revizija se odbija.

Odbijaju se zahtjevi parničnih stranaka za naknadu troškova revizionog postupka.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Općinskog suda u Mostaru broj 58 0 P 235267 21 P od 07.08.2023. godine u cijelosti je odbijen zahtjev tužitelja kojim je tražio da sud obaveže tuženu da mu isplati troškove specijalizacije u ukupnom novčanom iznosu od 103.642,57 KM sa pripadajućom zakonskom zateznom kamatom na pojedinačne mjesečne iznose naknade kao u izreci prvostepene presude.

Odbijen je i protivtužbeni zahtjev kojim je tužena tražila utvrđenje ništavosti odredbe člana 4. i 16. Ugovora o specijalizaciji broj: 01-I-768/18 od 12.02.2018. godine zaključen između JU Kantonalna bolnica "Safet Mujić" Mostar (Kantonalna bolnica Mostar) i S.D. (specijalizanta) jer su iste protivne Ustavu BiH, prinudnim propisima i moralu društva.

Odlukom o troškovima postupka obavezan je tužitelj da tuženoj naknadi troškove postupka u iznosu od 4.419,50 KM, u roku od 30 dana.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Mostaru broj 58 0 P 235267 23 Gž od 06.06.2024. godine žalba tužitelja je djelimično uvažena i prvostepena presuda preinačena u dijelu odluke o troškovima postupka na način da svaka stranka snosi svoje troškove postupka, dok je u ostalom dijelu žalba tužitelja odbijena kao neosnovana, kao i žalba tužene u cijelosti i prvostepena presuda je potvrđena.

Protiv drugostepene presude tužitelj je blagovremeno izjavio reviziju kojom pobija odluku o tužbenom zahtjevu, zbog povrede odredaba parničnog postupka pred drugostepenim sudom i pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se ista usvoji, pobijana presuda preinači na način da se usvoji tužbeni zahtjev tužitelja u cijelosti, odnosno ukine i vrati na ponovno suđenje, te da se tužitelju dosude troškovi postupka, uključujući i trošak sastava revizije.

Tužena je podnijela odgovor na reviziju u kojem je osporila revizijske navode i predložila da se ista odbije kao neosnovana, uz naknadu troškova sastava odgovora na reviziju.

Nakon što je ispitao pobijanu presudu u granicama razloga navedenih u reviziji u smislu odredbe člana 241. Zakona o parničnom postupku¹ (u daljem tekstu: ZPP), ovaj sud je odlučio kao u izreci, iz sljedećih razloga:

Revizija nije osnovana.

Predmet spora u revizijskoj fazi postupka je zahtjev tužitelja za isplatu troškova specijalizacije u iznosu od 103.642,57 KM, koji se odnosi na ispunjenje ugovorne obaveze tužene određene čl. 16. Ugovora o specijalizaciji broj 01-1-768/18 od 12.02.2018. godine.

Nižestepeni sudovi utvrđuju, a što i nije sporno da je tužena kod tužitelja, počela raditi 25.01.2016. godine na Odjelu za infektologiju, da je odlukom direktora od 01.11.2017. godine i izabrana za specijalizaciju iz infektologije počev od 12.02.2018. godine u trajanju od 60 mjeseci. Dana 12.02.2018. godine stranke su zaključile Ugovor o radu na neodređeno vrijeme na temelju kojeg je tužena obavljala poslove doktora medicine u Službi za zarazne bolesti, isti dan zaključili su i Ugovor o specijalizaciji kojim su regulisali međusobna prava i obaveze. Tužena je na odjelu infektologije radila u periodu od 25.01.2016. godine do 12.02.2018. godine (od čega je dva mjeseca imala status specijalizanta), kada je upućena u SKB Mostar radi obavljanja specijalističkog staža. Dana 15.03.2021. godine, tužena je otkazala ugovor o radu zaključen 12.02.2018. godine, tužitelj je donio rješenje o prestanku ugovora o radu sa 22.03.2021. godine na zahtjev tužene, a rješenjem Federalnog ministarstva zdravstva tuženoj je sa 22.03.2021. godine utvrđen prestanak specijalizacije iz infektologije. Rješenjem istog Ministarstva tuženoj, kao zaposleniku SKB Mostar, ponovo je odobrena specijalizacija iz infektologije počev od 16.08.2021. godine u trajanju od 26,5 mjeseci (priznat joj je specijalistički staž kod tužitelja u trajanju od 33,5 mjeseca), tužena je sa SKB Mostar zaključila ugovor o radu na neodređeno vrijeme s početkom rada od 23.03.2021. godine, kao i Ugovor o specijalizaciji na period od 16.08.2021. godine do 31.10.2023. godine. Nadalje je utvrđeno da je tužena u periodu od dvije godine (februara/marta 2016. godine do 12.02.2018. godine, kada je upućena u SKB Mostar radi obavljanja specijalističkog staža) bila izložena uznemiravanju i seksualnom uznemiravanju na radnom mjestu, neprimjerenim ponašanjem nadređenog šefa odjela infektologije dr. N. D. koje se ponavljalo, i da je o tome obavijestila direktora tužitelja koji nije ništa preduzeo jer je njene prijave ignorisao.

Na osnovu tako utvrđenog činjeničnog stanja prvostepeni sud je našao da je tužena imala opravdane razloge za otkaz ugovora o radu i prestanak specijalizacije, tako da nema obavezu

¹ „Službene novine F BiH“ broj 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15

naknade materijalne štete u smislu člana 16. alineja prva Ugovora o specijalizaciji, iz kojih razloga odbija tužbeni zahtjev u cijelosti.

Drugostepeni sud prihvata činjenična utvrđenja i pravne zaključke prvostepenog suda odbija žalbu tužitelja i potvrđuje prvostepenu presudu.

Ocjenjujući prigovore povreda postupka revizijski sud konstatuje da revident ukazuje na povredu člana 8. ZPP-a, koja se odnosi na princip da sud odlučuje koje će činjenice uzeti kao dokazane na osnovu slobodne ocjene dokaza, kao i savjesnu i brižljivu ocjenu svakog dokaza pojedinačno i svih dokaza zajedno. Ovaj princip se primjenjuje u prvostepenom postupku, a u drugostepenom samo u dijelu kojim se na povredu ovog principa ukazuje u žalbi. Revident ponavlja u reviziji žalbene prigovore u pogledu ocjene provedenih dokaza i iznosi svoje stavove o dokaznoj snazi provedenih dokaza – iskaza tužene i svjedoka koja je različita od ocjene na kojoj je osporena odluka zasnovana. Međutim, sud ne čini povredu odredaba parničnog postupka iz čl. 8. ZPP ako ocjenjuju provedene dokaze drugačije nego što to smatra tužitelj da bi trebalo i ako izvodi drugačije činjenične zaključke nego što to čini tužitelj. Načelo slobodne ocjene dokaza zahtjeva da se ne može određenom dokazu u konkretnom slučaju iskazu parnične stranke, ne vjerovati jer njen iskaz ne mora biti potvrđen izjavama svjedoka. Revizijski sud nalazi da je drugostepeni sud imao u vidu ocjenu prvostepenog suda svih dokaza kako pojedinačno tako i u njihovoj međusobnoj vezi, prihvatio je ispravnom takvu ocjenu dokaza koju je izvršio prvostepeni sud, pri čemu treba imati u vidu da su upravo navedeni dokazi cijenjeni pojedinačno i u cjelini, drugostepeni sud je dao jasne i uvjerljive razloge koji imaju svoju osnovu ne samo u iskazima tužene i svjedoka već i u nalazu i mišljenju vještaka i materijalnoj dokumentaciji-specijalističkom nalazu i mišljenju. Slobodnoj ocjeni dokaza od strane suda tužitelj ne može s uspjehom suprotstaviti svoju ocjenu tih dokaza, tim više što ta ocjena u konkretnom slučaju uključuje prigovore činjenične prirode koji u revizijskom postupku nisu relevantni.

Nije ostvaren ni prigovor pogrešne primjene materijalnog prava.

Odredbom člana 16. alineja prva Ugovora o specijalizaciji ugovoreno je da je specijalizant obavezan Kantonalnoj bolnici zbog neizvršavanja ugovornih obaveza uslijed čega svrha ugovora neće biti ostvarena, između ostalog zbog prekida specijalizacije bez opravdanog razloga, nadoknaditi materijalnu štetu. Materijalna šteta obuhvata sve troškove koje je bolnica imala u vezi sa specijalizacijom, kako je ugovoreno u članu 4. i 5. Ugovora o specijalizaciji.

Dakle, u pogledu zahtjeva za naknade troškova specijalizacije, u ovom postupku prvenstveno je bilo potrebno ocijeniti da li postoji izostanak odgovornosti tužene za okončanje radnog odnosa i prekid Ugovora o specijalizaciji, odnosno da je do prestanka ugovora o specijalizaciji došlo iz opravdanih razloga. Drugačije rečeno ako je do prestanka radnog odnosa, odnosno prekida specijalizacije došlo krivnjom poslodavca, tada se radnik ne može teretiti za vraćanje troškova specijalizacije, jer su nastupile okolnosti koje se imaju pripisati poslodavcu.

Tužena je u postupku dokazivala da je do otkaza ugovora o radu i prestanka ugovora o specijalizaciji došlo iz opravdanih razloga, jer postoji krivnja poslodavca što je bila izložena uznemiravanju i seksualnom uznemiravanju na radnom mjestu od strane nadređenog šefa odjela infektologije koje se ponavljalo, a da tužitelj nije poduzeo ništa da to ispita i da je zaštititi, pa da joj je bio neprihvatljiv rad kod tužitelja i povratak nakon okončane specijalizacije.

U konkretnom slučaju tužena je uspjela dokazati činjenice da su postojale radnje uznemiravanja, da su određene radnje bile seksualne prirode, njihovu neželjenost i da je nasupila posljedica – povreda dostojanstva. Tužena je na osnovu svog iskaza, iskaza svjedoka A. G.-G. i N.V., nalaza i mišljenja vještaka neuropsihijatra Omera Ćemalovića, specijalističkog nalaza Klinike za psihijatriju od 11.06.2021. godine i stručnog svjedoka M.R. specijaliste traumatske psihologije, dokazala da je za vrijeme rada kod tužitelja bila izložena radnjama uznemiravanja i neželjenim radnjama seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu od strane nadređenog, i zbog traumatskog iskustva došlo je i do pogoršanja psihičkog i fizičkog zdravlja tužene, i degradacije radnih uslova i profesionalnog statusa.

Radnik može otkazati ugovor o radu bez obaveze poštivanja otkaznog roka, kada je poslodavac odgovoran za prijestup ili povredu obaveza iz ugovora o radu i te povrede moraju biti takve prirode da ne bi bilo osnovano očekivati od radnika da nastavi radni odnos, u smislu odredbe člana 99. Zakona o radu², a cijeneći utvrđeno činjenično stanje koje veže ovaj sud (čl. 240.st.2. ZPP) u konkretnom slučaju povrede su upravo takve prirode da se nije moglo očekivati da tužena nastavi radni odnos.

Kao poslodavac tužitelj je bio odgovoran da obezbijedi zdravu i profesionalnu radnu sredinu i uslove rada za svakog zaposlenog (čl. 9. Zakona o radu). Tužitelj je bio dužan dokazati i uvjeriti sud da do uznemiravanja i seksualnog uznemiravanja tužene kao njegove zaposlenice na radnom mjestu nije došlo, što tužitelj nije dokazao i nije ponudio dokaze da je poduzeo radnje da to ispita i spriječi, iako je o tome bio obavješten.

Revident osporava zaključke nižestepenih sudova iz razloga što tužena protiv dr. D. nije nikada podnijela krivičnu prijavu tužilaštvu ili policiji, niti pismenu prijavu ljekarskoj komori, te da ne postoji nikakav pismeni trag da se tužena obraćala bilo kome kako bi se sankcionisalo ili zaustavilo uznemiravanje za koje ga tereti.

Cijeneći ove revizije navode, revidentu se ukazuje, da se kod dokazivanja uznemiravanja posebno mora cijeniti činjenica da je dr. N.D. bio nadređen tuženoj i da se stoga u odnosu na nju nalazio u poziciji moći, pri čemu nižestepeni sudovi pravilno cijene mišljenje saslušanog medicinskog stručnjaka, da većina žrtava ne prijavljuje ovakav vid nasilja. Tužena je u postupku dokazala da se obraćala direktoru tužitelja i njegovom zamjeniku, koji nisu ništa poduzeli, a tužitelj nije predložio njihovo saslušanje kako bi to osporio.

Tužitelj u postupku nije dokazivao da su postojali neki drugi stvarni, supstancijalno drugačiji razlozi (npr. veća plaća i dr.) zbog kojih je tužena otkazala ugovor o radu.

Nadalje, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava mora se cijeniti da kao i kod porodičnog nasilja slučajevi seksualnog zlostavljanja događaju se iza zatvorenih vrata i u okviru ličnih odnosa, zbog čega je zlostavljanje teško dokazati, a žrtve se teško odlučuju prijaviti ga. Također ovaj Sud je naglasio da istraga seksualnih prijestupa može zahtijevati kontekst osjetljive procjene specifičnih činjenica predmeta, a ne stereotipne pretpostavke ili razmišljanja o tome

^{2 2} „Službene novine FBiH“ br. 26/16, 89/18, 23/2020 - odluka US, 49/2021 - dr. zakon, 103/2021 - dr. zakon i 44/2022

kako bi se žrtva seksualnog nasilja trebala ponašati. (N.Ö. protiv Turske (br. 24733/15), 14.1.2025).

Neosnovano revident prigovora da nižestepeni sudovi nisu cijenili s dovoljno pažnje, koliko je vremena tužena provela na radu kod tužitelja i činjenicu da je tužena obavljala specijalistički staž u SKB Mostar i nije obavljala bilo kakav rad kod tužitelja u Odjelu za infektologiju kada je podnijela zahtjev za otkaz ugovora o radu 15.03.2021. godine. Tačno je da je tužena kod tužitelja u statusu specijalizanta provela dva mjeseca i da je otkaz ugovora o radu dala u vrijeme kada je specijalizaciju obavljala u SKB Mostar, međutim tužena je u periodu prije specijalizacije februara/marta 2016. godine do 12.02.2018. godine, radila kod tužitelja na odjelu infektologije gdje joj je nadređeni bio dr. D.. Kako je u postupku utvrđeno da se radilo o višestrukome traumatskom iskustvu, pa da je povlačenje iz te sredine imalo pozitivan terapijski efekat na tuženu i po ocjeni ovog suda razumno je bilo očekivati da je tužena opravdano smatrala da joj je daljni radni odnos kod tužitelja neprihvatljiv kao i povratak na rad nakon okončane specijalizacije.

Raskidom ugovora obje strane su oslobođene svojih obaveza izuzev obaveze na naknadu eventualne štete (čl. 132. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima³-ZOO). Navedena odredba je dispozitivne prirode, pa ugovorne strane mogu posljedice raskida ugovora urediti drugačije nego što je uređeno zakonom.

Stoga, odlučujući o tužiteljevom pravu na naknadu troškova specijalizacije nakon raskida ugovora, nižestepeni sudovi su pravilno primjenili materijalno pravo kada su odbili tužbeni zahtjev, jer su stranke ugovorom odredile, da ako je do raskida ugovora došlo zbog opravdanog razloga, tada nema obaveze tužene za vraćanje troškova specijalizacije.

Kako nisu ostvareni razlozi revizije, kao ni razlog na koje ovaj sud pazi po službenoj dužnosti, valjalo je primjenom odredbe člana 248. ZPP reviziju kao neosnovanu odbiti.

Odbijen je zahtjev tužitelja za naknadu troškova sastava revizije u iznosu od 1.562,50 KM, sa troškom PDV-a, jer u revizijskom postupku nije uspio (član 397. stav 1. u vezi sa čl. 386. st. 1. ZPP), kao i zahtjev tužene za naknadu troškova sastava odgovora na reviziju u iznosu od 1.875,00 KM, jer ova procesna radnja nije bila potrebna za vođenje parnice (član 397. stav 1., u vezi sa članom 387. stav 1. ZPP), pa je odlučeno kao u stavu drugom izreke presude.

Predsjednica vijeća
Svjetlana Milišić-Veličkovski, s.r.

³ Službeni list SFRJ br. 29/78,39/85 i 57/89, Sl. list SR BiH br.2/92,13/93 i 13/94, Sl. novine F BiH 29/03 i 42/11